

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
Ide kell küldeni a lap szerkesztési és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Kivonatok egy esperesi őszi körlevélből.

Mottó: Ecclesia semper reformari
debet.

I.

A kultura és az istentisztelet reformja.

Az Isten kedvező kegyelméből ismét eljutottunk e vérrel öntözött földön, a kardok csatogása, a puskák ropogása és az ágyúk dörgése mellett az őszi és téli évszak rövid napjai s hosszú éjjeleinek időszakához. Igazán! csak Isten csodája, hogy ezideig, legalább itt, a haza belsejében még életben maradhattunk! De, ha Isten jóvoltából s vitéz katonáink és szövetségeseink védelme mellett megmaradhattunk, végeznünk is kell a reánk váró kötelességeket kitartással, buzgósággal, lelkesedéssel. És, ha már a mezei munkából, a mezőről beszorultunk s ha külső dolgaink szünetelnek, annál nagyobb odaadással és erő kifejtéssel kell a belső élettevékenységre, a *belső ember építésére* fordítani minden igyekezetünket... Kötelességünk ez elsősorban nekünk, lelkipásztoroknak!... A nemzetek birkózása, élet-halálharcának szemlélése feltárja előttünk úgy a saját nemzetünk, mint a többi birkózó népek és nemzetek külső és belső életét s belső élettevékenységének, haladásának, versenyképességének, esetleg előtérbe jutásának útjait, módjait, eszközeit, rugóit és titkait!... S ezeket a rugókat és eszközöket leghamarabb és legelső helyen nekünk kell meglátni, észrevenni; nekünk, a nép őrálói, vezetői, tanítói s tanácsadói: a lelkipásztoroknak!... És, ha jól vigyázunk, a haladás, a versenyképesség, az előtérbe-, a főlénybejutás eszközeit, útjait, módjait és rugóit és titkait ebben az egy szóban foglalhatjuk össze, hogy: *kultura!* Igenis, a *kultura!*... A kulturát pedig egyik régebbi vezető emberünk (Trefort) úgy határozta meg, hogy: „a kultura

vagyon, erő, egészség, értelmiség, erkölcsiség együtt!” Ennek a kulturának pedig egyoldalról mi volnánk a fáklyahordozói, kedves atyámfiai! mi, a történelmi hagyományok szerint is mi, a református lelkipásztorok! De vajjon azok vagyunk-e?!... Vajjon előljárunk-e a kultura minden ágában?! Vajjon igazi vezetők, valódi fáklyavivők vagyunk-e: a tudományban, munkásságban, buzgóságban, magaviseletben s egész életünkben?!... Óh! azok a régi, múlt- és régebbi századbeli tudós kálvinista papok, akik előljártak, utat törtek, vezettek, példát adtak, fényltek, ragyogtak, mint sötét égbolton a csillagok?!... Dehát ne halmozzuk az égis az igényeket, a kívánalmakat; hanem keressük mai működésünk sikerének eszközeit, titkait és módjait!... Egyben pedig ismerjük el, hogy ma, az általános ismeretek elterjedése mellett, igen nehéz ám vezetni, előljárni, példát adni!... Igen nehéz; de azért nem egészen lehetetlen; azonban megfeszített erő, akarat s kitartás kívánatik hozzá... És — az az önbizalom, mely a legnehezebb helyzetben és kérdésre is azt szokta mondani, hogy: *megpróbálom!*...

Tehát próbáljuk meg!...

Próbáljuk meg működésünk sikerének titkait, eszközeit keresni elsörenden a *templomban*. Már a nagy Luther azt mondta, hogy: „igen nehéz Isten ígését hirdetni”. Ma pedig az a szabály, hogy: „az élőknek, az életből, életet kell prédikálni!... Mind a kettő kemény mondat!... S ha már a Luther idejében is nehéz volt Isten ígését hirdetni, hát még ma a sokféle tudomány fejlődése és elterjedése mellett?!... Hát bizony ma még nehezebb. S ennek ma is sok oka van. Vannak külső okok is; de vannak belsők is. Pl. istentiszteleti rendtartásaink szinte kizárólag az értelemre vannak hatással csak. Ima, prédikáció, ima, Mi Atyánk, áldás! De a mai ember már egyebet is keres az istentiszteletben is. A szív, az érzelem is követeli a maga jogait. Így történt meg az utóbbi években,

hogy nemcsak alsóbb és felsőbb egyházi hatóságaink, hanem egyes gyülekezetek; sőt egyes egyházi írók is foglalkoznak az istentisztelet rendjének a reformjával. Nagyobb gyülekezeink pl. már évek óta vallásos-estélyeket, orgonahangversenyeket stb. rendeznek. — ahol ének, fohász, szavalat, orgona, bibliaolvasás és magyarázás, szóló-ének, felolvasás, karének; sőt még hegedű is, váltogatják egymást. Így történik ez, — főleg egyházi ünnepélyek alkalmával, — még kisebb gyülekezetekben is. S mindezek tetszenek és vonzanak. De ma már még a köznapi istentiszteleti rendtartáson is változtatnak imairók és a gyakorló lelkészek is; pl. az erősen konzervatív Debreczenben is. A debreczeni egyház kiváló lelkészi-kara már a múlt év telén változtatást hozott be a köznapi istentisztelet rendjébe is, mely szerint: ének, előfohász, bibliaolvasás és magyarázat, ima, Mi Atyánk, áldás, ének váltakoznak a köznapi istentisztelet rendjében is. — De vannak már imairók is (F. Varga Lajos, Kájel István stb.), akik ehhez képest írják az imádságokat. De vannak számosan (fájdalom! csak egyenként), akik az adventi, bőjti; sőt a téli vasárnapokon már évtizedek óta olvasgatják köznapokon s magyarázzák a bibliát. Amde ma már ez sem elég!... Különösen nem elegendő ma már egy ima felolvasása, mint régen. Óh, régen!... Olvasni sem tudtak, meg imakönyvek sem voltak!... De ma?!... Ma egy jó református keresztyén ember mindenféle alkalomra talál imádságot. Azt elolvassa otthon is... Ezért magáért nem megyen templomba s az időt sem tölti, ha ott ennél egyebet nem talál. Egy ima magában véve nem teszi vonzóvá a templomot még hétköznapiokon sem.

Azután nézzük csak, hogy mit csinálnak még hétköznapiokon is pl. a róm. katolikusok?!... Esteli összejöveteleket tartanak. Ott és akkor van orgona, ének, beszéd a háborús viszonyokról, szóló-ének, himnusz, szózat stb. S mennek még a reformátusok is. Télen unalomból is, ráérnek, főképen este. Viszi őket a kíváncsiság. És ha nem épülnek, de legalább szórakoznak. Mi azonban ilyet előállítani nem tudunk. Templomainkban nincs villany, nincsen — nem lehet — gyertya!... Azaz, de-hogy!... Budapesten a reformátusoknál is így van; sőt már még Debreczenben is; de egyes vidéki református gyülekezetekben is... Ime, egy nagy változás, egy nagy fordulat... De reggel?!... Reggel még dolog van minden háznál, nem érnek rá a templomba menni, mint régen!... De olvassuk, hogy külföldön is talán

már mindenütt este van az ájtatosság, az összejövetel. Így van Amerikában is; talán Svájcban is. Ha mi mindezt nem tehetjük, olvassunk legalább télen a reggeli istentiszteleten az ima mellett bibliát is. Szóval: *ecclesia semper reformari debet!*...

Próbálkozott már az istentisztelet reformjával a konventi liturgiai bizottság régebben is (Novák Lajos tervezete), próbálkozik most is. De ne csak próbálkozzék; hanem tegyen is már valamit. S főleg a közelgő zsinatra készítsen ebben a tekintetben is valami üdvös, célszerű s elfogadható munkálatot. Ismétlem s nem lehet eléggé ismételni: *ecclesia semper reformari debet!*...

Rejtélyek.

Rejtélyekről írtam már ennekötte, napvilágra hurcoltam egynehányat, szembeállván velök.

Most megpróbálok újra egynehányat bemutatni, főként olyanokat, melyeket a nagy zivatar űzött ki vackokból s amelyek aztán szembeállanak velünk.

Itt van elsősorban is — a n a g y t a k a r é k o s s á g.

A takarékoság tulajdonképpen nem egyéb, mint az élet szükségletének megállapítása s e szükségletek kielégítésének ható eszköze. Se több, se kevesebb ne legyen a ható eszközökből, csak amennyi kell. Ha valakit elröpít két ló, minek befogni négyet? Ha a test éhségét kielégíti két tál étel, minek akkor tizenkettő? S így tovább. Milyen egyszerű, gyerekes dolgok ezek s mégis a legelőkelőbbek vétkeznek ellene s végeredményében a veszekedés és háborúk magvait hintegetik okos fövel.

Sokszor elgondoltam magamban, szükséges-e nekünk évi két gyűlés, akár a megyén, akár a kerületen?

Megállapítottam magamban ezen gyűlések h a t ó e r e j é t a gyülekezetek vallásos életére. Céljok bizonyára az, hogy a gyülekezetekben mindenek ékesen és jó rendben haladjanak. Felügyelet, útmutatás, segítés.

Tulajdonképen és igazában, az egyén lelki erőinek Krisztus szerinti munkábaállítása az alap. Ez a legfőbb cél minden gyülekezeti és egyházhatósági ténykedésnél, — közvetlen a gyülekezeti segítő hatások iskola, — templom, — egyháztársadalmi munkák útján. Ezeket segíti, éleszti, erősíti a fokozatos felsőbb hatóság, a kölcsönösség nagy élettörvényét vivén be, összekötő erőül, az egyetemes munkaáramba. Így lesz a sok tagokból egység, a Krisztus lelkének vezetése folytán.

Így láttam mindig s így látom ma is.

Régebben, midőn református egyházunk egyeteme, kisebb-nagyobb kormányzó tömörülésekben, maga kormányozta magát, nem megállapított paragrafusokkal, hanem élő h a t á s o k k a l közvetlen, gyűlésről-gyűlésre, akkor volt értelme a gyakoribb összejöveteleknek, főként az összetartozandóság érzetének erősítésére; aztán, amint tudjuk, behivatalnoki elhelyezkedések s ezekből előállott fizetési ösz-

szevisszaságok eligazítására, — nem lévén paragrafusokra fűzve az egyházi élet csinjabinja. Ma azonban, minden részletkérdés körül van mesgyézve, elő van írva, a harangozótól a püspökig, a harangozástól a püspöki felavatásig; csak ellenőrizni kell a munkásokat és ezen ellenőrzés is megtalálja a maga formáját, egyéneit. Az egyházi tevékenység gépezetét megszervezték, összeállították a hozzáértők s csak arra van szükség, hogy hajtóereje, olaja legyen s amit készítenie kell, azt készítse is el.

Hogy mit kell készítenie?

„Isten népét, jó cselekedetre igyekezőt“.

Hogy aztán erre a célra mit tesznek és mit tehetnek a mi megyei és kerületi gyűléseink? Ez a megfigyelni és megítélni való.

Ez egy rejtély.

A vallásos élet erőinek fejlesztésére semmit sem tesznek mert semmit sem tehetnek, többet, évi két gyűlésben, mint évi egy gyűlésben.

A vallásos élet tengelye, minden gyülekezetben a lelkész; ő körülte forog az egyháztanács munkás lelkielője, ha van — s ha nincs? . . . akkor semmiféle gyűléskezéssel sem lehet munkára sarkalni. Hiába vannak a teendők felsorolva, kikezdések szerint a törvénykönyvben, ezek alapján legfeljebb fegyelmi alá vonhatja a bíróság az illetőt, de a közgyűlésnek semmiféle hatása nincs a rest lélek munkaképesség alakítására. Törvénykönyvünkben elő van írva, szép sorjában, a gyülekezet minden tagjának, minden hivatalnokának, alkalmazottjának kötelessége, teendője. Közismert dolog, hogy azok a teendők a testi gépezet mozgása, mint bármely más élő, vagy szerkesztett gépezet mozgása. Közismert dolog, hogy a gépezet és a hajtóerő, más és más. A mozgás kizárólagos oka a hajtóerő; a teljesítőképesség minőségére, mennyiségére már befolyással van a gépezet minősége is, de élő gépezetnél, minő az ember testi szervezete, az értelem irányítása és az érzés hevítő ereje a legelső tényező. Gyülekezeteinkben, a lelkész testi és lelki ható- vagy hajtóereje mozgatja a gyülekezet egyes tagjainak munkaképességét és készségét s ahol megfelelő hajtóerő munkál a gyülekezet lelkészében, ott a tagok valláserkölcsei tevékenysége az élet krisztusi útján halad. Ehez a hajtóerőhöz, sem az egyházmegye közgyűlése, sem az egyházkerület nem tehet s belőle sem vehet el. A hajtóerőt más helyen készítik, növelik, irányítják: az iskolákban. Tudom én azt, hogy a hatásokat vezető húzalok, összeköttetések messze érnek s a dolgok szép sorjában fel vannak fűzve s a fűzéken az első és utolsó közt is megvan a közvetett erőátvitel. Közgyűlés — iskola — lelkész-képzés — papiműködés — gyülekezeti élet és sok-sok egyéb közbeeső ok és okozat vezeti az élet tényeit. Így üres beszéd volna azt állítani, hogy a gyülekezeti élet és a hatósági gyűlések közt egyáltalán semmiféle összeköttetés nincsen. Én csak úgy tapasztaltam, hogy egyik évi gyűlést bátran elhagyhatnók, nem származnék belőle semmi kár, — egyáltalában semmi kár. Sőt nagy nagy megtakarítást érhetnénk el vele, pénzben és munkaerőben. Az egyházmegyén százakat, a kerületen ezreket. S az a sok jegyzőkönyv, az a sok papiros, a sok irkafirka csipricsupri dolgokról — szó-szó-betű-betű-betű-kézvonások-tollvonások-tinta-foltok, irodalomok, időlopások. A szánnivaló jegyző-urak legjobban tudják, legbosszantóbban érzik ennek a taposómalomnak üres körforgását. A gyűlési tagok

is jönnek-mennek, diskurálnak, ki hogy tudja a lomha időt toszítani, olyan tárgyaknál, melyeknél az előadó jegyzők szinte a kínai imakerék szerepét végzik. Sohasem tudtam megérteni, mi szükség van mindezeket még ki is nyomtatni, drágapénzen megvásárolni, akár csak az álmoskönyvet. Hacsak azért nem, hogy „általok papir s rongy drágul“.

Közérdekű: — az esperesi és püspöki évi jelentések, iskolai és egyháztársadalmi dolgokról, melyeket komoly esperesi látogatás, — de nem a mai módi egyházlátogatás — alapoz meg s a szintén komoly iskolafelügyelet nevelésügyi eredményei. Ezek közdolgozók, életbevágók, figyelmet lekötők, beszélő bizonyosságai az életnek. És elvégezhetők évenként egy-egy gyűlésen.

Vonatkozó egyházi törvényünk évenkénti egy-egy gyűlést ír elő és csak szükség esetében többet. Másfele is gondolkodnak már erről egyházhatóságaink, amint a lapokból olvastam. Talán nekünk is gondolkodnunk kellene. Azt a pénzt, azt az erőt, melyet a felesleges gyűlések elnyelnek, emberi vallásos életünk javára, más formában értékesíthetnők.

Csak gondolat-anyagul írtam, amiket itt leírtam, rámutatva egy rejtélyre.

Van több is, — ha Isten éltet, sorra kerülnek.

Andrássy Kálmán.

Egyház

Lelkipásztori munka a háború után.

(Folytatás és vége.)

Ez a népnevelői munkásság azonban megköveteli, hogy ne csak a szószékről beszéljünk néppünkkel. Kathedrai tanításaink önmagukban alig-alig szolgálhatják a népnevelés célját annál is inkább, mert ha a templomon kívül elszigeteljük magunkat híveinktől, prédikációink iránt nincs meg a sikert biztosító figyelem és érdeklődés. Hogy is várjunk figyelmet, érdeklődést attól a néptől, mely részünkről esetleg talán nem törődést tapasztal? S hogyan akarunk mi népünk szellemi, érzelmi, erkölcsi életének tökéletesítésében részt venni, ha ez az élet ismeretlen előttünk. S hogyan ismerhetnők a lelki életét, ha nem ismerjük gondolkozását, örömeit, vágyait, reményeit, bajait, ha a szoroson vett hivatalos érintkezést leszámítva távol tartjuk magunkat? Gyűjtsük azért egybe templomon kívül is híveinket, s megbeszélések, ismeretterjesztő előadások útján tanítván, értessük meg velök a hitre tartozó főigazságokat.

Azonban a felnőttek oktatása nem korlátozható csupán a vallási élet terére, a tudományos ismeretek minden ágára ki kell annak terjednie.

Egyházunk a felvilágosodás zászlóvivője volt eleitől fogva, s a reformáció a minden irányba kiható népnevelést is zászlájára írta. Az az akarat, mely az ismeretekben való gazdagodásra törekszik, nemcsak a vallásra vonatkozik. Néppünk tudásvágya nem csupán a vallás igazságait kutatja. Minden téren kielégítést keres a tudásvágya. Hogy néppünket tudásvágyával az utóbbi időkben magára hagytuk, annak szomorú következményeit láthattuk. Tudásvágyának ott szerzett kielégítést, ahol talált. S akik figyelemmel

kisérték népünk lelki életét, azok bizonyosságot tehetnek róla, hogy a pónyva irodalom fantázia izgató szörnyszülöttei és az eredeti valóságából kiforgatott szocializmus iratai micsoda pusztítást vittek véghez abban. Ezt a fájó példát elfelejtenünk nem szabad. S nem szabad elfelejtenünk különösen azt, hogy a háború alatt ez a kielégítést követelő tudásvágy még növekedik. Hiszen a látókörök óriási mértékben szélesednek. Ha az ember, aki eddig talán szülőfaluja hátrát sem lépte át, most messze földeket bejár, új helyzeteket, új viszonyokat, új világnézeteket ismer meg; s az, akinek gondolatvilága kevéssel terjedt túl a szántás-vetésen, most a modern technika legmodernebb vívmányaival ismerkedik meg. S csak természetes, hogy látóköre így szélesedvén, mind erősebben s erősebben döngeti értelmét, esze ajtaját a kérdés: vajjon abból a mérhetetlen gazdagságból, amelyet a modern technika, az új felfedezések és találmányok teremtettek, az ő számára micsoda osztály jut? A modern tudomány igazságai mit hoztak neki? Erre a kérdésre kielégítő feleletet adni lelkipásztori kötelesség. Kötelességünk népünk iránt, melynek lelkipásztoraiul, vezereiül állítottunk; kötelességünk egyházunk iránt, melynek a lelki, értelmi világosság az életője, s kötelességünk önmagunk iránt, kiket — ha az új társadalmi fejlődési korszak nélkülünk vagy éppen ellenünk szilárdul meg — az új korszak megszilárdulásával együtt járó átalakulások eltemetnek. Ugyanis már a háború előtt hallhattuk, tapasztalhattuk, hogy a társadalmi fejlődés új korszak elé ért. Minden téren új áramlatok törtek elő; és éppen ezek az új korszak érkezését hirdető modern áramlatok voltak azok, melyek az egyházi életet támadták s kikezdeni igyekeztek. Ez az új korszak a jelek szerint az egyetemes felvilágosodás korszaka lesz, amikor a tudás nem lesz kiváltság, hanem közkinccse az egész emberiségnek. Ha már most a tudománynak az az évszázadokon át összehalmozott gazdagsága, mely népünk előtt ezideig jóformán el volt zárva, egyszerre kerül elébe, nem a szemé, de a lelke káprázik el s az Istent imádó ember nagyon könnyen embert imádóvá lesz, amiben nagy segítségére lesz az az atheista demagógia, mely már eddig is azon munkálkodott, hogy az értelmetlen tömeget a maga részére hódítsa, s a félrevezetett nép segítségével az eszt ültesse az Isten trónusára. Ezért kell a lelkipásztoroknak a néppel a templomon kívül is foglalkozni, hogy értelmi fejlettségét ismerve, e fejlettség fokához mérten vigyék elébe az új ismereteket. S ha a tudomány új vívmányait úgy ismeri meg a nép, hogy azoknak felfedezésében, megállapításában is a mindenható Istennek akarata nyilvánul, aki az embernek elébe írta örök törvényül a tökéletesedésre való törekvést, s ehez lehetőséget, eszközt, tehetséget, erőt adott neki, akkor nem hogy elfordulna, de sőt mélyebb áhitattal borul le az örök, véghetetlen jóságú Isten előtt. S ebben van a népnevelői lelkipásztori munkásságnak vallási vonatkozása még nem vallási téren is.

A népnevelésnek természetesen iskolaszerűen kell történnie. Ahoz, hogy ilyen célból külön-külön foglalkozzunk minden egyes hívünkkel, vagy minden egyes családdal, ahoz egy embernek kötelességei által megrövidített ideje nagyon kevés. Szervezzünk azért híveink körében szabad-iskolákat, melyeknek munkaprogramjában vallásos irányú s tudományos is-

ismeretterjesztő előadások váltakozzanak. Legyen a középpont a vallás: a biblia, egyháztörténet, egyházszervezet. De ne legyen az ismeretterjesztésre szánt anyag csupán ennyi. S a valláson kívül fordítsunk figyelmet főleg azokra az irányzatokra, melyek népünk gondolatvilágát erősebben foglalkoztatják. Szocializmus, modern gazdálkodási elvek ismertetése mind elmulaszthatatlan.

Ilyen módon nevelhetünk aztán hitünkhöz minden körülmények között hű, egyházunkhoz szilárdan ragaszkodó reformátusokat, akik között minden más lelkipásztori munka eredményes lesz, akiknek gyönyörűsége az Úr hajlékában való lakozás, akik az igének nemcsak hallgatói, de megtartói is.

Nehéznek, szinte kivihetetlennek látszik az ily irányú népnevelési program, különösen a nagy-népességű egyházakban, hol az iroda és a hivatalos funkciók csaknem teljesen lekötik a lelkipásztor idejét. De csak a kezdet nehéz. S a kezdet nehézségein átsegít az erős akarat, s az Úr Krisztus kegyelme.

Tóth János,

nagyszeregi református
lelkész.

Iskola

Iskoláink története.

Az a munkálat, melyet az egyházak történetének megírására és történeti adatainak összegyűjtésére, a reformáció elkövetkezendő 400-dos évfordulója alkalmából adott ki most megjelent közgyűlési jegyzőkönyvében tiszántúli egyházkerületünk, gondoskodni óhajtott elemi népiskoláink történetének a megírásáról, illetve történeti adatainak a jövő feldolgozás céljából leendő összegyűjtéséről is. Bizonyára más kerületek is tesznek hasonló intézkedéseket, noha az idők gonoszak és egyáltalában nem kedvezők az elmélyedő, nyugodt munkára, a tudományos búvárlatokra, még kevésbé könyvek írására és kiadására, sőt a reformáció 400-dos emlékünnepeinek zavartalan megélése felől sem vagyunk biztosítva.

Am azért csak tervezünk és munkálkodunk s az lenne legnagyobb örömünk, ha az emlékünnepet már csatazaj és fegyverek zörgése nélkül, békességesen ülhethők meg. Közép- és főiskoláink történetének a fent jelzett alkalomra leendő összefoglalását az Országos Református Tanáregyesület tűzte ki nemes feladatául. Ez iskolák történetét 11 évvel ezelőtt, a millenium alkalmára, már legnagyobb részben megírták. Ezek alapján szándékozik összefoglaló képet adni a tanáregyesület, mely ebben a tárgyban a következő körlevelet bocsátotta ki a tanári karokhoz:

„A reformációnak az 1917-ik évben bekövetkező 400-dos évfordulóját a protestáns egyházak, testületek és egyesületek igyekeznek, a mostoha viszonyok között is, valamely értékesebb és maradandóbb alkotással megörökíteni. Tanáregyesületünknek nincs módjában, ez idő szerint, ilyen alkotással állítani a reformációnak örök emléket, sőt a szünni nem akaró, rettenetes háború által sokképpen feldúlt állapotban egy nagyobb, monumentálisabb irodalmi emlék létrehozása előtt is el van zárva az út.

Ily körülmények között református közép- és

főiskolánk történetének a jelzett 400-dos évfordulóra leendő összefoglaló, rendszeres megírására nem gondolhatunk, ami pedig a nagy alkalomhoz illő és méltó feladata lett volna egyesületünknek. De óhajtanánk mégis röviden valamely képet adni közép- és főiskoláinkról az 1917-ik év október havában tartandó 400-dos emlékűnnepen, amikor egyesületünk is részt kér az országos közörömből s közgyűlésén alkalmas formában megünnepli a nevezetes évfordulót.

Tisztelettel kérjük ennél fogva, hogy amennyiben lehetséges, kegyeskedjék a t. tanárkar tanintézetének már készen lévő és kinyomatott történetéből egy példányt S. Szabó József alelnök címére (Debreczen, református főgimn.) küldeni. Úgy gondoljuk, hogy a millenium alkalmából, — vagy azon évi értesítőjében, vagy külön kötetben, — minden tanintézet gondoskodott történetének megírásáról. Amennyiben ez akkor, valamely gátló ok miatt, meg nem történt volna, kérjük a t. tanárkart, hogy most a reformáció 400-dos évfordulója alkalmából tanintézet történetének megírását szíveskedjék nemes feladatának tekinteni s munkába venni. Ha kész történetet nem kaphatunk, mindenesetre kérünk ez ügyben szíves értesítést.

Öszinte tisztelettel és kartársi meleg üdvözléssel

Debreczen, 1917 január 4.

Dóczy Imre,
elnök.

S. Szabó József,
alelnök, jegyző helyettes.

Irodalmi szemle

Hundertunderster Jahresbericht der evang. Missionsgesellschaft zu Basel auf 1. Juli 1916. Ez a gondos és szakavatott szerkesztésről tanúskodó 156 lapnyi füzet Dipper H. missziói igazgató bevezető sorai kapcsán tájékoztató és eszméltető jelentéseket tartalmaz a Kínában, Indiában az aranypartok mellékén, Kamerunban és Togóban teljesített külmisziói munkásságról, ennek áldásairól és jelentőségéről. A kiadvány statisztikai adatai, úgyszintén a számadás tételei hangosan beszélő tanúbizonyságok az evangéliom élő és ható erejéről s méltó volna, ha a nálunk megindult belmissziói munka emberei közül valaki ezeket a számokat megszólaltatná, hogy azokat látván, tanuljuk megérteni a misszió lényegét, és hallván, felbuzduljunk a szeretet-munkára. Az idő int.

A Debreczeni Lelkészi Tár XII. kötete S. Szabó József debreczeni kollégiumi tanár szerkesztésében megjelent. A 612 lapnyi vastag kötet az értékes vállalatnak az érdekes szerkesztő által egybeállított utolsó és bekoronázó kötete. Ismertetésére visszatérünk.

A Magyar Figyelő az 1917. évet is épen olyan értékes és egészében elolvasásra méltó füzettel kezdte meg, aminőkhöz az előző esztendőkhöz hozzá szoktatott. Az erős nemzeti szellemmel és igaz liberáliszmussal teljes, tartalmas folyóiratot melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Halottaink

Dajka Ignác kisharanglábi lelkész 1916 december 26-án 81 éves korában csendesen elhunyt.

Dávid Sándor debreczeni református igazgató-tanító folyó hó 16-án este 65 éves korában jobblétre szenderült. Temetése 18-án nagy részvét mellett folyt le. A boldogult 43 éven át kiváló, munkás, eredményes, hitbuzgó tanító és önfeláldozó, gondos családapa volt, kit közelismeréssel és becsüléssel honorált az egyházi és polgári társadalom egyaránt.

Litkey József szkárosi lelkész 30 éves korában, 4 évi lelképásztorkodás után Tornalján, január 1-én hosszas szenvedés után elhunyt.

Jakucs Etelka, Jakucs Sándor hajduszováti lelkész-társunk 18 éves leánya folyó hó 11-én jobb házába költözött. Az elhunyt szülei és testvérei a feltámadás reménységével folyó hó 14-én kísérték el végső útjára.

Legyen áldott emlékezetök!

Különfélék

A debreczeni református kollégium új helyi gondnoka.

Tudvalevőleg a debreczeni református egyház főgondnoka egyúttal a kollégium helyi gondnoka is. Mint ilyen, január 13-án jelent meg először a gazdasági tanács elnöki székében Márk Endre udvari tanácsos. A nagyfontosságú állás elfoglalásakor dr. Lencz Géza kollégiumi rektor üdvözölte.

„Kedves köteletségnek mondta, ami most a gazdasági tanács nevében reá néz. Mert hiszen volt alkalmunk már az új helyi gondnoknak egyház és kollégium iránti szeretetét, annak hivatalnokai iránti jóindulatát s minden ügyeiben való jártasságát megismerni. Midőn innen a polgármesteri székbe emeltetett, a kollégium dicsősége volt, s hogy most visszatér, ugyanannak lesz szerencséje. Azon szoros kapcsolódásnál fogva, mely az ő személye útján a város, egyház és kollégium között fent fog állani, a teljes harmonikus együttműködés biztosítva van s erre nézve már eddig is bizonyítékot szolgáltatott az új helyi gondnok, mikor úgy a tanári-kar, mint a presbiterium előtt a kollégium iránti mélységes szeretetét, s ragaszkodását juttatta kifejezésre. Hálás köszönet érte. Ennek a mindenoldalú harmóniának lesz a munkálója a kollégium minden szerve s a gazdasági tanács is. A kegyelem Úra pedig adjon az új gondnoknak erőt, kitartást a kollégium érdekében vállalt édes iga viselésére, mert hogy az ez iránti kész szeretet megvan benne, azt múltja bizonyítja. Legyen ez a múlt záloga a jobb jövőnek, amely legyen kollégiumunk életében nagy intézmények létesítésének s a gazdasági felvirágzásnak korszaka“.

Élénk tetszésnyilvánítások között üdvözölték aztán a kollégiumi gazdasági tanács új elnökét, mely után Márk Endre így válaszolt:

„Abban a kedves, szép üdvözlő beszédben, annyi sok szepet és jót méltóztatott rám halmozni, hogy

nem ismerek magamra. Egy nem hiányzik belőlem : a kollégium iránti határtalan szeretet és törhetlen ragaszkodás. Ez nyilvánul meg tetteimben akaratlanul is, de én azt akarom is! Méltóztatott mondani egyebek közt, hogy ha minden kötelesség olyan kedves volna, mint amelyet méltóztatott most nyerni a gazdasági tanács részéről, akkor gyönyörűség volna az élet. Én azt mondom : ha minden munkám olyan gyönyörűség volna, mint a kollégium érdekében, akkor az egész életem gyönyörűség volna. Itt olyan munkatársakra találok, akik egy lélekkel segítenek ezt a nagy kollégiumot még nagyobbá tenni anyagiilag és szellemileg, mert a kettő szorosán összefügg. Itt hála Istennek, egyetértő munka van. Hálásan köszönöm mindnyájuknak a szíves fogadtatást s ígérem, hogy ami íőlem telik, megtenni gyönyörűségem. Amivel bírok úgy testemben, mint lelkemben — a testem is elsorvadt volna lelkem nélkül, — ennek az iskolának, szeretetteljes és engem túlbecsülő tanárainak köszönhetem. Hálásan köszönöm ismételtén a szíves fogadtatást, készségesen állok rendelkezésükre“.

Legyenek e sorok részünkről is a legőszintébb üdvözlés sorai, kik kollégiumunk ügyeit szívünkön viseljük, s őszinte örömmel tölt el bennünket, annak gazdasági ügyei élén Márk Endrét látni, ki megértő szívvvel lesz minden nemes törekvésnek előmozdítója.

Az új bélyegdíjszabás. A lelkészi fizetésekiegészítésről és korpótlékról kiállítandó nyugta okmánybéllyeggel való felszerelése körül szíves figyelmükbe ajánljuk a nyugtázó lelkész uraknak, hogy a nyugták bélyege 1916 december 1-ső napja óta magasabb az eddiginél. Az új bélyegtarifa minden naptárban megtalálható ugyan, de azért útmutatásul mi is közöljük, hogy 40 koronáig 20 f., 40 koronán túl 80 koronáig 40 f., 80 koronán túl 120 koronáig 60 f., 120 koronán túl 200 koronáig 1 korona, 200 koronától 400 koronáig 2 korona, 400 koronától 600 koronáig 3 korona, 600 koronától 800 koronáig 4 korona értékű bélyeg illesztendő fel mindenkor a nyugtaszöveg első sorára és úgy irandó át szabályszerűen.

A koronázási hitlevél. Az Evangélikus Óráló legutóbbi számában Homola István kassai ev. lelkész, ki a statisztikával buzgón és eredményesen foglalkozik, ilyen cím alatt cikket írt s az abban panaszkodott sérelmekre felhívja a jogi szakértők figyelmét. A cikkben két ténybeli tévedés foglaltatik, pedig az egész erre a két tévedésre van felépítve. Az egyik, hogy a regnikoláris bizottságba „a két protestáns egyházkerületi felügyelői, főgondnokai, püspökei közül“ egy sem választott volna meg. A bizottságnak ugyanis köztudomás szerint tagja volt dr. Balta zá r Dezső püspök s nem is csak hallgató tagja. Egyik indítványával, mit a regnikoláris bizottságban tett, legnagyobb politikai napilapjaink foglalkoztak s csak csodálkozunk lehet, hogy ilyen tény elkerülheti egy statisztikus figyelmét. A második tévedés az, hogy a mostani koronázási hitlevélből hiányoznék valami olyan, ami az előzőekben benne volt, t. i. az evangéliomi egyházak szabadságának biztosítása. A király most is, azelőtt is, az ország minden törvényének (kivéve az aranybulla záradékát) megtartását igéri az esküben és a hitlevélben. A hitlevélben még egynehány, az ország önállóságát biztosító törvény külön is meg-

van említve. De az evangéliomi egyházak jogait biztosító 1608., 1647. és 1791. évi törvények nemcsak a mostani, hanem az előző hitlevelekben sem voltak külön megemlítve. Erről könnyű lett volna a cikk megírása előtt meggyőződni, mert a hitlevelek szövege az országos törvényekben elolvasható. Ellenkezőt Csesetka sem taníthatott. Egyházunk jogait biztosító eme törvényeknek, — mint általában minden törvénynek megtartására pedig a király most is meg esküdött.

Előzetes értesítés a kiadandó Bibliai Kézi Lexikon felől. Az Országos Református Lelkészegyesület, mely munkába vette már a magyarázatos újtestamentum kiadását, a reformáció négyszázados jubileumára egy másik nagy alkotást is akar nyújtani a lelkészkedő papságnak, a lelkészképzésnek és a bibliát olvasni szerető közönségnek. Elfogadta Murányi János budafoki lelkész és Hamar István budapesti theol. tanár amaz ajánlatát, hogy a már meglevő, mintegy 10,000 oldalnyi kézirat alapján a legújabb idevágó munkák felhasználásával és figyelembe vételével egy Bibliai Kézi Lexikont szerkesztenek és azt a folyó év elejétől számítva legkésőbb tizenhat hónap alatt elkészítik s a Lelkészegyesület képviseletében az elnök meg is bízta Murányi Jánost mint szerkesztőt és Hamar Istvánt mint revizort a kiadandó „Bibliai Kézi Lexikonnak“ a kötött szerződés feltételei szerint való elkészítésével s a megállapított költségvetés szerint Hornyánszky Viktor császári és királyi könyvnyomdánál leenő kinyomatásával. A Lelkészegyesület tehát vállalkozott a Lexikon formatumban 40 nyomtatott ivre tervezett, képekkel és térképekkel illusztrálandó és a tudomány mai színvonalán álló mű kiadására is azzal a jó szándékkal, hogy a már régen tervezett Bibliai Lexikon ügyét dűlőre vigye és a magyarázatos újtestamentum mellé olyan segédkönyvet adjon a bibliát tanulmányozni és olvasni kívánók kezébe, amely azokat annak teljes megismerésére és megszeretésére segítheti el. A mű kiadásából eredő tiszta jövedelmet a Lelkészegyesület a hajduböszörményi Kálvineum erősítésére fogja fordítani. Addig is, míg az előfizetési fellívásban a Lelkészegyesület teljes tájékoztatást adhat a Bibliai Kézi Lexikon terjedelme, ára és megrendelési feltételei felől, előzetesen tudatja ez értesítéssel a megtörtént elhatározást és a mű szerkesztésének megindulását, s eleve is szeretettel és bizalommal hívja fel arra az összes érdekeltet és érdeklődőket jóakarató figyelmét.

A lelkészképeségi vizsgálatra készülő atyafiakat érdekelni fogja, hogy az 1916. évi őszi kerületi közgyűlés az 1917—9. évekre az I. vizsgálat exegetikai tárgyaiul az ószövetségből Mikeás próféciáját, az újszövetségből a Galatához írt levelet tűzte ki, a II-ik vizsgálat gyakorlati bibliamagyarázati anyaga továbbra is Lukács evangélioma maradván. — (371—1916. ggy. sz.)

A pocsaji egyház vezetősége úgy erkölcsi, mint anyagi eredményben gazdag, kegyeletes ünnepséget rendezett karácsony első napján a délutáni istentisztelet után a templomban, a háborúban hősi halált halt egyháztalagok emlékét megőrkítő s a háború befejezése után a templomkertben felállítandó emlékoszlop (esetleg emléktábla) céljára. A közönség kegyeletes szívvel vett részt az ünnepségen és úgy érdeklődésével, mint filléreivel hozzájárult a szép terv megvalósításához. A tisztajövedelem 350 korona volt, amit az egyház vezetősége a „Hősök emlékoszlopa alapja” néven őriz addig is, míg a nemes cél megvalósítható lesz.

A klérus védelmére. Egy csodálatos levelet kaptunk a napokban. Budapesten tétetett postára 1917 január 2-án s kezünkbe került január 16-án. „Protestáns egyház és iskola” címre szól, de Debreczenbe. Bent külön is meg van mondva, hogy Debreczenbe, a s ö t t s é g f é s z k é b e küldik. Talán a hibás címzés miatt került felbontva hozzánk. A nádorhelyettes választás alkalmából támad bennünket és egyházunk néhány kimagasló nagyságát, minősíthetetlen hangú és nem reprodukálható durvaságokkal. Alá ez van írva: egy r ó m k a t h. l e l k é s z. Mivel a felbontva érkezett levelet mások is olvashatták, azért említjük meg itt ezt a csúf írást, hozzátéve, hogy erős meggyőződésünk szerint az aláírás valótlan. Nemcsak azért, mert általában nem hisszük, hogy lelkész a névtelen levélírás erkölcsstelen eszközéhez nyulna, s nemcsak azért, mert a levél egész tartalma igen alacsony értelmi erőre vall, hanem leginkább azért, mert legjobb hitünk szerint nem egy róm. kath. lelkészben, de egy róm. kath. keresztyén bakterben is több szeretetnek kell lakozni, semhogy ilyen levelet írhasson. Azokat tehát, kik esetleg elolvasták ezt a nyitva érkezett levelet, nagyon kérjük: n e h i g y j é k, hogy azt róm. kath. lelkész írta, s n e h i g y j é k, hogy a róm. kath. klérusnak olyan — értelemben és erkölcsben egyaránt — züllött tagja lehetne, mint ama levél írója.

Református Katonák Lapja címmel dr. Baltazár Dezső püspök főszerkesztő, dr. Kováts István theol. tanár felelős szerkesztő és kiadó vezetésével új havi folyóirat indult meg. Ez a lap szükséges és szép miszsiót fog betölteni. Előfizetési ára nincs, de adományokat köszönettel fogad és nyugtáz a kiadóhivatal, melynek címe: Budapest, VII. Abonyi-utca 21. sz.

A debreczeni városi könyvtárt folyó hó 6-án délen Márk Endre udv. tan., polgármester nyitotta meg ünnepélyesen a városi tanács jelenlétében. Debreczen emez újabb kulturintézménye kb. 2000 db könyvet és folyóiratot foglal magában s létrejövételét, megszervezését dr. Csűrös Ferenc tanácsnok és dr. Tatay Zoltán városi jegyző fáradozásának köszöni. Floreat.

Az Egyházi Közlöny című róm. kath. hetilapot — mint közli — előkelő egyháziakból és világiakból álló részvénytársaság vette át. Pedig e közlöny kimondottan a „p a p s á g” számára készül s pedig a róm. katolikus egyház alkotmányába nem kapcsolódik be úgy a világi elem, mint a mienkbe. S minékünk nemhogy anyagi támogatást nyujtanának — amire különben nem is reflektálunk — de még előfizetéssel sem nagyon jönnek segítségünkre világi

előkelőink. Alig hihető, de igaz, hogy nemcsak a világi tanácsbírák közül alig van néhány előfizetőnk, de még az egyházmegyei gondnokok mind-egyikét sem látjuk ott a prenumeránsok közt.

A Gróf Tisza Imre emlékalap a nagyszalontai főgimnáziumnál a legutóbbi kimutatás szerint 4243 K kor. 50 fillér.

Felhívás! A lelkész, tanító és kántor urak figyelmét felhívjuk az Egyházkerületekkel szerződésben levő „Foncière Pesti Biztosító Intézet” mai hirdetésére. Az ott most bevezetett rokkantsági és nyugdíjjáradékkal kapcsolatos életbiztosítás különösen alkalmas a közvetlen, illetve özvegyi nyugdíj pótlására és felette praktikusnak látjuk a rokkantsági járadék szempontjából is, mely szerint a bármi okból bekövetkezett rokkantság esetén — megszűnővén a díjak fizetése is, — a biztosított tőke 10°/o-a kerül évenként kiutalásra. Mindennemű megkeresés a debreczeni főügynökség vezetőjéhez intézendő.

Szerkesztői üzenet.

Diszcreditálás és rehabilitatio. Tér szűke miatt a jövő számunkra maradt.

Tartalom: Kivonatok egy esperesi körlevélből. — Andrassy K., Rejtélyek. — Egyház: Tóth J., Lelkipásztori munka a háború után. — Iskola: Iskoláink története. — Halottaink. — Különfélék. — Hivatalos Értesítő 3. szám.

Lelkészi fizetésekiegészítés 1917. évi január—június felévre.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterium 167,120—916. II. ü. o. sz. a. a tiszántúli református egyházkerület lelkészei részére a következő lelkészi fizetésekiegészítéseket állapította meg és utalványozta, ú. m. :

Abádszalók 240.33 K, Adorján 481.44 K, Ajak 613.34 K, Albis 266.91 K, Amacz 387.82 K, Anarcs 420.73 K, Ant 153.39 K, Apa 279.44 K, Apagy 407.33 K, Apátkeresztúr 608.42 K, Aranyosmeggyes 208.51 K, Asztély 307.18 K, Atya 340.43 K, Árpád 134.31 K, Artánd 44.01 K, Badaló 85.84 K, Balazsér 543.90 K, Balsa 117.94 K, Batiz 451.26 K, Bályok 224.57 K, Belényes 224.76 K, Belényesújlak 309.04 K, Bene 437.46 K, Benk 461.16 K, Bere 457.53 K, Beregardó 415.64 K, Beregdaróc 179.15 K, Beregdéda 390.38 K, Beregsom 158.82 K, Beregyújfalu 152.70 K, Berettyószentmárton 404.81 K, Berettyószéplak 428.27 K, Berkesz 314.74 K, Besenyőd 446.61 K, Beszterecz 536.63 K, Békéscsaba 462.44 K, Békéssámszon 507.06 K, Bélzerind 402.93 K, Biharfélegyháza 263.70 K, Bihar-szentjános 165.58 K, Biharvajda 175.09 K, Bilke 607.85 K, Borossebes 342.18 K, Bótrágy 57.63 K, Búlcú 413.86 K, Bunyaszegzárd 438.45 K, Csahelez 280.83 K, Csaroda 147.64 K, Császló 483.67 K, Csenger 216.27 K, Csengerbagos 338.92 K, Csengersima 437.08 K, Csengerújfalú 335.70 K, Csepe 489.88 K, Csermő 417.07 K, Csetfalva 396.32 K, Csokaly 302.52 K, Csomaköz 232.23 K, Csonkapapi 198.52 K, Csorvás 329.36 K, Czégenyándányád 478.77 K, Dabolcz 382.63 K, Dancs-

háza 232.78 K, Darnó 490.54 K, Darvas 273.64 K, Demecser 353.68 K, Dobra 164.69 K, Domahida 502.49 K, Egri 413.92 K, Encsencs 258.49 K, Eperjeske 414.71 K, Erdőgyarak 130.36 K, Élesd 201.48 K, Éradony 358.72 K, Érábrány 476.99 K, Érbogyoszló 173.64 K, Erdengeleg 469.86 K, Érendréd 186.35 K, Erkeserű 245.64 K, Erköbölktűt 353.38 K, Erkörtvélyes 332.69 K, Érolaszi 441.13 K, Értaresa 443.48 K, Fancsika 456.64 K, Fábriánháza 233.24 K, Feketeardó 364.06 K, Feketeptak 297.61 K, Feketetót 1916 október 1-től 1917 június 30-ig 544.46 K, Felsőjózsa 126.14 K, Fertősalmás 262.65 K, Fényeslitke 167.51 K, Forgolány 468.22 K, Fornos 333.61 K, Fugyi 371.91 K, Fugyivásárhely 331.63 K, Füledd 268.68 K, Fülöpös 364.41 K, Fülöpös-daróc 470.62 K, Gáborján 205.30 K, Gaacsály 268.83 K, Garbolcz 547.60 K, Gáboros 407.15 K, Gálospetri 380.62 K, Gebe 403.24 K, Gece 572.41 K, Gelénes 211.18 K, Gemze 433.64 K, Genes 385.93 K, Geszteréd 384.56 K, Géberjén 468.89 K, Géres 277.32 K, Gödényháza 484.25 K, Gulács 141.42 K, Gyorok 272.92 K, Györtelek 283.23 K, Gyulaháza 159.46 K, Gyulaj 272.81 K, Gyulavári 136.29 K, Gyűgye 439.06 K, Gyüre 434.96 K, Hajdudorog 393.71 K, Halábor 486.96 K, Halmi 340.09 K, Hegyközesatár 214.38 K, Hegyközkovácsi 358.33 K, Hegyközsáldobágy 356.59 K, Hegyközszentimre 121.80 K, Hegyközszentmiklós 154.55 K, Hegyközújlak 297.72 K, Hermánszeg 348.92 K, Hertelendifalva 359.06 K, Hete 207.07 K, Hetyen — K, Hirip 265.09 K, Hodász 419.75 K, Ibrony 350.81 K, Ilk 436.44 K, Iriny 502.01 K, Istvándi 341.28 K, Izsnyéte 140.26 K, Jákóhódos 108.69 K, Jánd 206.31 K, Járm 417.68 K, Józsefháza 341.88 K, Kajdanó 537.62 K, Kakszentmárton 354.64 K, Kaplony 468.02 K, Karász 329.56 K, Kállósemjén 470.90 K, Kántorjánosi 161.11 K, Kevevára 466.27 K, Kék 367.44 K, Kékese 346.32 K, Késemjén 433.19 K, Kigyós 175 K, Királydaróc 446.09 K, Kisbábony 286.03 K, Kisharangláb 373.35 K, Kishódos 436.60 K, Kisjenő 376.15 K, Kiskereki 152.94 K, Kisléta 370.70 K, Kislőnya 284.32 K, Kismajtény 260.83 K, Kismarja 219.57 K, Kisnamény 336.56 K, Kispelcske 528.43 K, Kisszántó 387.54 K, Kisszekerés 400.87 K, Kisvarsány 301.46 K, Klopódia 267.27 K, Kóly 392.51 K, Komlódtótfalu 418.86 K, Komoró — K, Kopócsapáti 274.18 K, Kótaly 323.34 K, Kölcse 389.42 K, Kőmörő 357.06 K, Körösszakál 403.80 K, Körösszegapáti — K, Kőszegremete 273.01 K, Krasznaszentmiklós 518.55 K, Kuncsorba 500.02 K, Karánsebes 500 K, Laskod 343.33 K, Lázári 340.66 K, Lórántháza 319.28 K, Lövépetri 447.40 K, Lugos 499.25 K, Macsola 491.93 K, Magosliget 476.78 K, Magyarhomorog 63.17 K, Magyarkéty 461.82 K, Magyarremete 426.09 K, Majtis 421.33 K, Makkosjánosi 403.53 K, Matócs 379.39 K, Mánd 524.21 K, Mándok 350.43 K, Márokpapi 414.17 K, Mátyus 516.24 K, Mezőbajj 191.58 K, Mezőladány 477.24 K, Mezőtelegd 354.47 K, Mezőtelki 321.55 K, Méhtelek 436.79 K, Mérk 342.60 K, Micske 375.80 K, Mikola 166.95 K, Milota 323.96 K, Misztótfalu 396.15 K, Monostorpályi 170.97 K, Munkács 126.28 K, Módoscsávos 500 K, Magyarcséke 663.14 K, Nagyar 310.38 K, Nagybecskerek 67.80 K, Nagybégány 452.04 K, Nagybocksó 789.80 K, Nagyborzsova 470.99 K, Nagydobos 291.60 K, Nagyhódos 494.08 K, Nagykakucs 425.81 K, Nagykolcs 341.17 K, Nagymajlát 347.32 K, Nagymuzsaly 291.81 K, Nagyszántó 334.78 K, Nagyszekerés 415.70 K, Nagyszered 408.86 K, Nagytarna 480.02 K, Nagyvarsány 373 K,

Nábrád 1916 november 2-től 1917 június 30-ig 420.08 K, Nemesborzsova 591.89 K, Nevetlenfalva 375.15 K, Nyíracád 528.62 K, Nyírbogát 303.86 K, Nyírbogdány 416.90 K, Nyírgelse 539.41 K, Nyírkákó 496.86 K, Nyírlövő 512.32 K, Nyírmada 274.79 K, Nyírmártonfalva 520.25 K, Nyírmeggyes 111.05 K, Nyírmihálydi 500.21 K, Nyírpárasznya 555.67 K, Nyírtass 415.03 K, Nyírtét 346.02 K, Nyírtura 238.64 K, Nyüved 298.71 K, Nagylak 499.93 K, Nagyszentmiklós 500 K, Ófehértó 369.75 K, Ómbód 214.02 K, Ópályi 450.19 K, Óros 445.15 K, Ottomány 174.01 K, Óvári 155.22 K, Ór 359.43 K, Örvénd 276.87 K, Pankota 272.01 K, Panyola 109.78 K, Pap 422.01 K, Papos 556.86 K, Patóháza 435.39 K, Pelbárhida 402.40 K, Penyige 443.05 K, Petneháza 580.47 K, Pettyén 387.46 K, Piricsé 429.68 K, Piskolt 299.33 K, Pocsaj 23.27 K, Poklos-telek 296.80 K, Pósalaka 428.80 K, Pusztadaróc 483.20 K, Pusztatold 302.24 K, Pusztajlak 443.86 K, Radnallippa 386.08 K, Rafajnaújfalu 179.35 K, Ramocsaháza 427.31 K, Rákóczifalva 522.54 K, Rápolc 496.27 K, Resiczabánya 574.68 K, Rétközberencs 124.02 K, Rév-aranyos 462.45 K, Rohód 324.29 K, Rozsály 539.76 K, Salánk 122.05 K, Sarkadkeresztúr 299.14 K, Sándorhomok 527.21 K, Sáp 92.91 K, Sáránd 236.89 K, Sárköz 454.91 K, Sárközújlak 564.06 K, Sárosoroszi 397.94 K, Sényő 463.87 K, Siter 105.63 K, Sonkád 133.71 K, Surány 485.46 K, Szabolcs 375.92 K, Szabolcsbáka 441.66 K, Szakoly 472.07 K, Szamosangyalos 340.85 K, Szamosbecs 350.66 K, Szamosdara 319.85 K, Szamosdob 292.03 K, Szamoskér 282.35 K, Szamoskóród 515.21 K, Szamosújlak 427.48 K, Szaniszló 416.90 K, Szatmárudvari 408.21 K, Szarazberek 345.32 K, Szemlak 253.65 K, Szentjobb 396.62 K, Szentleányfalva 333.66 K, Szentpéterszeg 143.86 K, Szerep 147.34 K, Székely 404.64 K, Szigetfalu 428.41 K, Szőlősgyula 250.90 K, Tamáshida 322.46 K, Tamásváralja 386.53 K, Tatárfalva 447.18 K, Tákos 344.01 K, Tiszaadony 212.35 K, Tiszabecs 105.88 K, Tiszabездé 372.21 K, Tiszabökény 509.93 K, Tiszacsécsé 512.37 K, Tiszacsizlár 177.16 K, Tiszakanyár 182.83 K, Tiszakeresztúr 513.78 K, Tiszakóród 312.69 K, Tiszakürt 75.80 K, Tiszalök 212.50 K, Tiszamogyorós 415.64 K, Tiszánagyfalu 68.24 K, Tiszapéterfalva 505.21 K, Tiszapolgár 255.21 K, Tiszarád 479.53 K, Tiszaszalka 211.57 K, Tiszaszentmárton 375.05 K, Tiszaujhely 562.50 K, Tiszaujlak 393.84 K, Tiszavid 248.96 K, Tisztaberek 463.54 K, Tivadar 491.85 K, Tivadarfalva 478.67 K, Tóti 434.16 K, Tunyog 261.97 K, Túrcsicsé 439.68 K, Túrterebes 393.02 K, Tuzsér 381.43 K, Újfehértó 173.80 K, Újkenéz 485.36 K, Újléta 350.60 K, Uszka 430.32 K, Vaja 277.64 K, Vasmegyer 368.79 K, Vám-falu 308.24 K, Vámosatya 188.19 K, Vámosoroszi 344.72 K, Váncsod 238.02 K, Váradless 553.49 K, Vári 226.97 K, Várasfenes 193.49 K, Vedresábrány 594.65 K, Vencsellő 227.19 K, Verbőcz 415.26 K, Vetés 245.52 K, Vértés 293.55 K, Vitka 227 K, Versecz 500 K, Záp-szony 156.70 K, Zsadány 164.87 K, Zsarolyán 600.27 korona.

Felkérem a felsorolt egyházak nt. lelkészeit, hogy a közölt összegekről az új bélyegfokozat szerint okmánybélyeggel szabályszerűen felszerelt nyugtáikat kifizetés végett az egyházkerületi pénztári hivatalhoz szíveskedjenek beküldeni.

Debreczen, 1917 január 16.

Rózsa Sándor,
egyházkerületi pénztárnok.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

8201/8207—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházmegyék nagytiszt. Espereseihez.

Egyházkerületi közgyűlésünk 349. és 368—1916. szám alatt hozott határozataira — e határozatok utolsó kikezdéseire utalással — amidőn felhívom a nagytiszteletű esperesi kar figyelmét, egyben kérem, hogy a hivatolt határozatok szem előtt tartásával a szükségesnek látszó intézkedéseket megtenni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel :

Debreczen, 1917 január hó 12.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

290—1917. szám.

KÖRLEVÉL

a tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű Espereseihez, minden rendű iskola Tekintetes Igazgatóihoz.

Tudomásul vétel és alkalmazkodás végett alább szószerinti szövegében közlöm a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi január hó 10-én 158—1917. eln. szám alatt kelt s valamennyi egyházi főhatóságához intézett leiratát.

Atyafiságos szeretettel vagyok :

Debreczen, 1917. évi január hó 17.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

158—1917. eln. szám.

Az 1892—1898. években született népfelkelésre kötelezetteknek az 1917. évi január hó 8-tól 20-ig terjedő időben megtartandó népfelkelési bemutató pót szemlére történt behívásával kapcsolatban van szerencsém értesíteni a Főtiszteletű Főhatóságot, hogy az ezen népfelkelésre kötelezettek felmentése körül követendő eljárásra nézve az eddigi gyakorlatban levő elvek és módok általános érvényben maradnak.

Van szerencsém ezúttal közölni, hogy eltérve az eddigi rendelkezésektől, ezen népfelkelési bemutató szemlén a megjelenés alól eddig fementve volt azok a népfelkelésre kötelezettek is tartoznak megjelenni,

akik a pénzügyőrségnél, a vasútnál és a vasútak bármiféle szolgálatában, gyárában és üzemében, a posta- és táviráda-intézeteknél, bármely hajózási hatóságnál, hajózási vállalatnál vagy az ezekhez tartozó gyárakban és műhelyekben, a kőszénbánya munkásosztágokban és a határrendőrségnél alkalmazva vannak.

Meg kell jelenni azoknak is, akik a népfelkelési szolgálat alól névszerint már fel vannak mentve, de szemlén még egyáltalában nem voltak, vagy ott alkamatlanoknak találtattak, végül a személyes hadiszolgálatra kirendelteknek és az orvosoknak is.

Az elősorolt kategóriába tartozó egyének már megadott felmentése azonban továbbra is érvényben marad, azért azokról új felmentési javaslatok nem lesznek előterjesztendők.

A katonai célokra dolgozó s külön kijelölt gyárak és vállalatok alkalmazottairól a felmentési javaslatok a cs. és kir. hadügyminiszter úr útján a külön ki nem jelölt, de a hadiszolgáltatásokról szóló 1912. évi LXVIII. t.-c. 18. §-a alapján üzemük folytatására kötelezett gyárak és vállalatok alkalmazottairól, valamint minden egyéb közhatóság, hivatal, intézet, intézmény, vállalat, üzem alkalmazottairól pedig a felmentési javaslatok az illető szakminiszter útján a honvédelmi miniszter úrnak terjesztetnek elő.

Ellenben a mezőgazdákknak és mező(erdő)gazdasági alkalmazottaknak három hónapig terjedhető felmentés iránti javaslatok továbbra is a m. kir. honvédkerületi parancsnokságnak küldetnek be.

A felmentésre való igény tekintetében azon határidő, mely időponttól kezdve az illető egyének a felmentés indokául szolgáló alkalmazásban kell állaniok, 1916. évi december hó 1-ében állapított meg.

A felmentési javaslatok minél előbb, de legkésőbb az illető egyénekre vonatkozólag megtartott népfelkelési bemutató szemlét követő 8 napon belül terjesztendők fel, nehogy a későbbi előterjesztés miatt ezeknek idejében leendő elintézése kérdésessé válják. Végül megfelelő intézkedést kérek arra nézve, hogy a felmentésük kimondásáig visszatarítottak nevei és személyi adatai a múlt évi február hó 22-én 2516. eln. szám alatt kelt körrendeletemben (lásd a kebelbeli „Hivatalos Közlöny“ múlt évi március hó 1-én megjelent 6-ik számának 80. és 81. oldalait) foglaltak értelmében a felmentendő egyének a népfelkelési igazolványi lapján látható beosztáshoz képest az illető cs. és kir. hadkiegészítő kerületi, illetőleg honvédkiegészítő parancsnokságokkal közöltessenek.

Budapest, 1917. évi január hó 10.

Jankovich.

KIMUTATÁS

*a háború miatt menekült erdélyi lelkészek segítésére
begyűlt adományokról.*

Amaczi református egyház 6 K. Kató Béla amaczi lelkész 5 K. Anarcsi egyház 5 K. Keresztesi László anarcsi lelkész 25 K. Torontálvásárhelyi egyház, 2-ik küldemény 149 K. Győry Lajos kenderesi lelkész-esperes 10 K. Gacsályi József tizsakóródi lelkész 50 K. Kisperegi egyház perselypénz 34.63 K. Szondy Géza kisperegi lelkész 10 K. Szernye község lakossága menekült lelkészek és tanítók részére, 2-ik küldemény 500 K. Hodor István tábori lelkész 112 K. Kisnyégerfalvai perselypénz 31 K. Panyolai egyház gyűjtése 150.51 K. Csicseri egyház gyűjtése 81 K. Nádudvari egyház 50 K. Papi egyház 17.50 K. Hagymási Ferenc papi lelkész 12.50 K. Sajóvelezdi egyház perselypénz 10 K. Csengeri egyház gyűjtése 257.47 K. Tizsaszalkai perselypénz 8 K. György Endre és neje Tizsapéterfalva 100 K. Tizsapéterfalvai egyház 5 K. A kispaládi egyházból az erdélyi menekült lelkészek és tanítók segélyezésére adakoztak: Nagy Elek lelkész 20 K. Giday Sándor tanító 2 K. Veress Kornél tanítónő 2 K. több egyháztagnak 119.70 K. Nagybégányi egyház 40 K. Tizsadori egyház 10 K. Tóth Lajos tizsadori lelkész 10 K. Fancsikai egyház 24 K. Hosszúmezei egyház 44 K. Felsőalmási egyház 37.50 K. Cserepfalui egyház 20 K. Hermánszegi egyház 5 K. Szabó Sándor hermánszegi lelkész 5 K. Tizsaberzeli egyház 50 K. Paál Gyula nemesborzovai lelkész 4 K. Vámújfalui egyház 88 K. Tizsabökényi egyház 5 K. Gebe községből lelkész gyűjtése 23.45 K. Szigethy Gyula gebei lelkész 15 K. Dögei egyház gyűjtése

100 K. Szöllősgyulai egyház 10 K. Szamoszegi perselypénz 10.52 K. Erdőgyaraki egyház 20 K. Penyigei egyház 20 K. Misztótfalui egyház 7 K. Varga Károlyné halmii református lelkész neje 5 K. Varga Ilona 5 K. Varga Levente 5 K. Varga Balambér 5 K. Varga Csaba 5 K. Fazekas Pálné halmii lakosok 10 kor. Szatmárcsékei konfirmándusok 16 K. Református egyház Tizsakonyár 100 K. Veizer Károly tizsakonyári lelkész 20 K.

A már kimutatott 15,147 kor. 01 fillérrel együtt: 17,639 korona 79 fillér.

Debreczen, 1917 január hó 17.

Futó András,
püspöki titkár.

Kimutatás a sebesült és beteg katonák vallásos iratokkal való ellátására begyűlt adományokról:

Katona Béla nyírbátori lakos és Fábian Lajos dányádi lakos katonák gyűjtése bajtársaik között 71 K. Zsarolyáni egyház 10 K. Zsaroyáni lelkész: Lányi Elemér 5 K. Füzesgyarmati egyház híveinek adománya 100 K. Ibrányi egyház 4 K. Belényesi egyház 5 K. Szamoskeéri egyház 22 K. Köröstárkányi egyház 35.25 K. Derecskei egyház. Vadon Béla gyűjtése 33.20 K. Avastújárósi egyház 5 K. Angyal Viktor lelkész Macsola 20 K. Végvári egyház 50 K. Mikolai református énekkar 10 K. — A már kimutatott 14,239 kor. 99 fillérrel együtt összesen 14,747 kor. 94 fillér.

Kelt Debreczen, 1917 január hó 10.

Futó András,
püspöki titkár.

ajánlja
NYU

azon

múlva
mint ro

neje öt
férj élv

a 3. po

fizetne,

vagy el

ÚJDONSÁGOK!

- Haypál Benő.** Templomi hangok. Emberek királyáról, királyi emberről. (I. Ferenc József temetése napján, beszéd.) Ára K — 60.
- Lukácsy Imre.** Egyházi beszédek II. Ára K 4-50.
- Vass Vince.** A vallási ismeretelmélet. Ára K 4—.
- Drummond H.** Keresztység programja. Ford.: Dr. Thaly Loránd Ára K 1-60.
- Fülöp Béla.** Búcsúztatók, sírfeliratok, hadban elesettek felett és búcsúztatók háborús időkben. 2-ik kötet Ára K 3—.
- Fosdick E. H.** Az imádság értelme. Fordította: ifj. Viktor János Ára K 4—.
- Jesajás.** Ford.: Hornyánszky A. I. füzet „ K 1—.

Kaphatók:

Kókai Lajosnál

Budapest, IV. Kamermayer Károly-utca 3.

Portóra a bolti ár 10%-a küldendő. ☉

Debreczen sz. kir. város
könyvnyomda-vállalata
 Debreczen, városház épület.
 ~~~~~
Készít mindenféle nyomdai munkákat a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig, jutányos árak mellett.

BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.
 Telefon 304. szám.

Kalap, fehérenemű, úri-divat és szabó üzlet.

Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb kivitelben, valamint teljes úri kiegészítőket mérték után.

A református egyházkerületekkel szerződéses viszonyban levő

Fonciére Pesti Biztosító Intézet debreczeni főügynöksége

ajánlja a református lelkészek, tanárok, tanítók, kántorok és más egyházi alkalmazottak részére most bevezetett új **NYUGD. J. BIZTOS. TÁSI** üzletágát.

Ez az új biztosítás főbb előnyei:

1. A biztosított tőkét kifizetjük, ha a biztosított a kikötött tartamon belül bármikor meghal, még pedig **azonnal**, vagy elérés esetében a tartam lejártával.

2. Ha a biztosított fél a tartamon belül, de legkorábban a biztosítás megkötésétől számított egy év múlva teljesen munkaképtelenné válik; megszűnik a további díj fizetés és azonkívül a biztosított tőke 10%-át, mint rokkantsági járadékot élvezi a biztosítási tartam lejártáig, amikor aztán a tőkét is kifizetjük.

3. Ha a biztosított a lejáratkor nem veszi fel a tőkét, ehelyett élethossziglani járadékot élvezhet s ha neje öt túléli, az özvegy az elhalálozás napjától kezdve ugyancsak élethossziglani járadékot kap, mely az elhalt férj élvezett járadékának 50%-át teszi ki.

4. Ha a biztosított a tartamon belül meghal s az özvegy nem veszi fel a biztosított összeget, e helyett a 3. pontban jelzett járadékot élvezheti.

Ezen az alapon pl. egy 25 éves egyén 65 éves korára 10,000 korona tőke után évi 265 kor. 80 f. díjat fizetne, 1000 K rokkantsági-, 1270 K nyugdíj- és 635 K özvegy-járadékkal.

Díjtételek járadékkal és rokkantsággal combinált vegyes tőkebiztosítás után halálesetben azonnal, vagy elérésére 65 éves korban fizetendő 10,000 K tőke után:

Belépési kor	Fizetendő évi díj	Ha a fél a tartamon belül teljesen munkaképtelen, kap évi járadékot	Ha a fél 65 éves korában nem veszi fel a biztosított tőkét, kap élethossziglani évi járadékot	Az özvegy kap élethossziglani évi járadékot
25	265 K 80 f.	1000 K.	1270 K.	635 K.
30	317 f. K 30	1000 K.	1280 K.	640 K.
35	398 f. K 80	1000 K.	1270 K.	635 K.
40	510 f. K 90	1000 K.	1260 K.	630 K.
45	671 f. K 70	1000 K.	1230 K.	615 K.

Bővebb felvilágosítással és nyomtatvánnyal készséggel szolgál a debreczeni főügynökség vezetője:

CSABAI ARTUR.

Legszebb konfirmációi ajándék.

SZOLNOKY GERZSON

MENNYORSZÁG KAPUJA

Ezen imádságos könyvecskeből a tiszántúli, tiszáninneni és dunántúli református egyházkerület püspökei ajánló körlevelükben többek között a következőket mondták: „E hangban és tartalomban nemesen egyszerű, mégis gyönyörűséges kis imádságos könyvet, mely mint hiszem, ifjúságunk nagy lelki épülésére szolgál, a legmelegebben ajánlom becses figyelmökbe és szeretetökbe. Főként a konfirmáció alkalmával szíveskedjenek ezt az ifjúságnak ajánlani. Egyfelől hozzátartozóik, másfelől egyházunk alig adhat ifjainknak kedvesebb és hasznosabb ajándékot.” — A 168 oldalra terjedő 12¹/₂x8¹/₂ cm. nagyságú, zsebbe tehető imádságos könyvnek ára, mely igen finom, famentes, simitatlan papíron készült, rendkívül elegáns, egy úrvacsorát osztó lelkész és két, az úrvacsorát felvevő gyermek arcképével díszített vászonkötésben jelent meg. 1 korona 20 fillér.

10 péld. megrendelésénél 96 fill., 25 péld. megrendelésénél 90 fill., 50 péld. megrendelésénél 84 fill., 100 péld. megrendelésénél 78 fill., 500 péld. megrendelésénél 72 fill., 1000 péld. megrendelésénél 66 fill. Megrendelhető:

HEGEDÜS és SANDOR
KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, DEBRECZEN.

Lelkész és vallásanár, tanár és tanítók urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.
Szerkeszti:

Megyercsy Béla.

Előfizetési díja egy évre 4 kor. Az Ébresztőnek minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentédények,

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók, keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Árjegyzék
2000 rajzra
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálat!
Jutányos
árak

készletek valódi 13 próbás ezüstről és I. rendű alpaccaezüstből, jubileumlisztargyak részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendésekre különös gondot fordítok

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összfordalma 60.000.000 korona volt.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.